

«Øverby» er en med de gamle gårder oppe i Øverbygd. Man kan tenke seg dalen og ødemarken den tid for 163 år siden, da Tydals-Knut med sin livsledsagerske stevnet oppover ødemarken. Til fots mot det ukjente. Kanskje optimistisk i håp om å finne bedre eksistensmuligheter. Det var i året 1818.

Julius Øverby.

De første som ryddet på Øverby var han Embret Knutsen fra Tyldal 4. i 1469, gift med Maud Olavs Hokstad fra Tyldalen 1. i 1443. De kom til Øverby i 1818 med 8 barn. Senere kom han Hans Hansen og Ragnhild Taraldsd. fra Storelvdal med 3 døtre: Anne (Skjeggelven), Ragnhild og Sigrid. De kom til Øverby i 1840.

Det var hardbarkede dølinger som var vant å brødfø seg i det harde innenlandsklima, der sydpå i dalene som måtte søke ut fra hjemmet i ung alder for å finne bedre forhold andre steder. Med Jens foged Holmboes ledelse var kampanjen stor for å få Bardu og Målselv kolonisert.

Det var magre tider i unions-tiden og det ble ofte uår og jordbruket slo feil. Det var i året 1789 den store naturkatastrofen rammet store deler av østlandsområdene. Mye av den grunn koloniseringen av dalene nordpå. (utdrag fra Topogr. Journal 1790). «Intet Aar er i dette Land blevet saa merkværdigt ved ulykkelige Virkninger af Regn og Tøvejr som Aaret 1789. Det begynte med en stor og usedvanlig Vandmangel, som følge af det foregaaende Efter-Aars tørre frost. Den 18. og 19 Maj begynde Østenvinden med stærkt Regn, da Elvene allerede gjorde nogen Skade, siden hærkede Østenvind og Regnvejr den hele Sommer med varm Luft.

Gammel Sne smæltede i Fjeldene. Grunden var bleven løs med Tælen som i den forig Vinters langvarige Barfrost var gaaet nogle Alen dypt ned i Jorden, og den 22. Juli etter et umaadelig Regn brøde de forfærdelige Ødeleggelse ud, som rammede saa Egne af Riget. (Dette noen få utdrag av «Topografisk Journal for Norge) Mai 1790.

Det var uår i dalene sydpå, det var Amerikafeber og det var en stor kampanje for å få Bardu og Målselv-dalen kolonisert. Det var kanskje mest husmannsgutter og husmannsjenter som drog den lange vei mot nord og det ukjente. De hadde lite med seg, men det var pågangsmot og arbeidskraft de hadde med seg for å begynne det nye liv der oppe i ødemarken. De ble lovet gull og grønne skoger der opp i Midnattsolens land. Den naturskjønne dalen med de høye fjelle og frodige bjørkelier, med den merktige furuskogen hvor naturen selv hadde regulert. Det var dyrkningsland og frodig vegetasjon der opp ved elvebredene. Det var fisk i elver og vann, det ytte av liv i busker og kratt, der var nok eksistensmuligheter. Det var vel dette mektige skue i vår frodige dal som fikk han Tydals-Knut til å slå seg ned på Øverby med de frodige enger. Elven utenfor stuedøren, og straks bortenfor det raptjukke Råvatn av fisk hvor kilosfisker gikk i stimer på den tid. Men han hadde naboeer borte på Skjellet. Der bodde Thomas Thomassen med familien som var kommet fra Nord-Sverige allerede i 1772, med 6 sønner og 2 døtre. Han hadde da bodd alene med familien der i årevis. «Han havde milevidt til Naboeer paa alle kanter -

«Øverby» mot Ruten og Skjeggfjellet. Det er bare minner igjen fra gamle

Øverby. Der har stua stått åpen for alle, men sin gjestfrihet i generasjoner til glede og

hygge for bygdefolket opp gjennom tida fra koloniseringsdager. Han Tydals-

Hans og Ragnhild Øverby.

Knut tok navnet «Øverby» med seg fra Tydalen.

Minner fra gamle «Øverby»

saa kom de norske Nybyggere, og disse skulde hvis længe minnes hans Navn, thi han var saa snild, hjelpsom ordholdende, han raadede Dem alltid til det Beste og hjalp hvad han kunde, han var som Dalens Patriark baade for sin egen talrige Slækt og for den Indvandrede. I Aaret 1840 kommer Hans Hansen fra Storelvdal med sin kone Ragnhild Taraldsd. og tre døtre Anne (stedr.) Ragnhild og Sigrid. De tar inn hos han Tydals-Knut på Øverby eller Embret Knutsen som han heter. De fikk overtalt han Tydals-Knut mot å få bo der med å skaffe han levebrød saa lenge de levde på Øverby. Ragnhild og Hans var driftige arbeidsfolk og ble storbrukere. Øverby eide Brannmoen til Holt. Senere kjøpte han Jutulstad og Hele Benelvdalen, men senere kom staten inn og tok igjen skogen mellom Jutulstad og Benelvdalen. Hans og Ragnhild hadde mange drenger og tautser på gården, de var iherdige og drivende. Det var i sin tid 12 kvinner som stod under Ragnhilds kommando, hun var respektabel. De hadde 22 melkekuer, 4 hester og 40 små dyr. På Øverby ble det rene storgodset, de var fangstfolk og de fisket med garn og laget rakfisk. Men Hans var den store høvdingen, både i brylluper og høytideligheter ellers, han var den ledende.

Han drev også landhandel, men det kunne kanskje ikke gå så bra med de få innbyggerne som var kommet til dalen på den tid. Svigersønnen han Emort sa: «Oss tapa på sukkeret og vinn ikkje på såpa hell». Gammel Hans ble viden kjent for sin virksomhet med sine urtemedisener oppe i bygda. Medisinene mikset han til selv av planter han samlet, han hadde lest mye skrifter om urtemedisin og en del lært hos

«samene». Det kunne være reinlav kokt i melk eller vann mot brystsykdommer. Kjerringrokk mot blærekatarr og magesyke. Kvann mot forkjølelse. Tjære mot T.U.B. Hestehov mot hoste. Høyfrøomslag mot sår hals. Bjørkekjuka mot gikt og hodepine. Einelåg mot giktfeber. Bukkeblad mot forstoppelse og magen. Potetmel mot diare. Dyretalg mot vorter osv. Det ble laget ei vise oppe i bygda om han Gammel-Hans. Muligens av gamle Aug. Halvorsen i samarbeid med en fra Kjeggenes.

-av Odd Bjørkelund-

1. Hør Europas nasjoner, hør hva jeg beredte kan. Her i nordens kolde sone er oppdukket sådan mann, som kan gjøre meget godt, ved å lege alskens sott. Han kurere deg for smerte, om du har det midt i hjertet.
2. Betendelse udi din hjerne, verk i hoften og i fot, disse onder kan han fjerne, så du bliver like god. Sykdom utarverste art han kurerer i en fart, andre onder desforuten, thi han Hans er rette guten.
3. Jeg til slutning må istemme: Hurra for den gamle mann, hurra for hans kunst og evner, hurra for hans sunnhetsvann. Jeg er av så ringe stand, jeg ei mere gjøre kan, end af lade stemmen klinge, og takksigelse ham bringe.» (det er 9 vers i visa). Øverby ble delt mellom hans 2 døtre. Sigrid vart tildelt eiendommen Nedrum, hun ble gift med Paul Paulsen fra Lian på Fåseth. Ragnhild ble gift med Emort Hansen fra Sollia den 20. juli 1854 i Målselv kirke, vigd av prest J.E. Muller. De fikk 2 sønner, Hans og Hans-Julius. Hans døde bare ung. Så Emort Hansen ble den neste bruker på Øverby opp gjennom år og alder. Han bygde opp den

store stua som fremdeles står der høyreist som har mye å fortelle fra fordums tider. Det var ei solid tømmerstue i den tid. De drev stort, men Hans var fremdeles med i sin kommando. Hans-Julius var da eneste sønn og ble den neste bruker på Øverby. Han giftet seg i 1890 med Severine Hansdr. De hadde 2 barn, Erling og Ruth som senere delte Øverby mellom seg. Hans døde i 1892, 83 år gammel og Ragnhild døde i 1898, 92 år. Han Emort døde i 1903, 79 år. Og Hans-Julius drev og fullførte stua i 2. etg. men fjøset var gammelt, bygd opp i 1850. Øverby eide hele Brannmoen opp til Holst, som ble solgt for bare 5 lusne som ble solgt for bare 5 tusen kr. Folk mente han Hans-Julius hadde handlet ille. Men han drev også med mangt og mye. Han var en stor musiker, dannet musikk-lag og sangkor, han gjorde mye for ungdommen i bygda i sen tid. På Øverby var det alltid åpent hus og der var ofte dans på høylåven til felemusikk som regel til den lyse morgen med utslitte skosåler, men det kunne ikke de strenge fedre vite noe om. På Øverby var det holdt forlikskom. og rettssaker med mange komiske episoder i den tid om eiendomssaker og tømmertryveri m.m. Det er nok mange minner fra Hans-Julius og Severine som var godt likt av bygdefolket, der var gjestebud og kaffeslabras. Men stor sorg i bygda da begge to døde så altfor tidlig, bare noen og femti år gamle. Erling var nå femte generasjon som ble bruker på Øverby. Han var gift med Toline Dividal, der ble 2 barn. Synnøve og Hans. Det er mange minner fra Øverby, der hvor man vanket i ungdommens år og hvor man alltid var velkommen inn. Han Erling og ho Toline holdt tradisjonen ved like med sitt åpne hus og sin

gjestfrihet. det var først i 30-årene, da en første radioen kom til bygda, og det var på Øverby. Hakon Andreassen som bodde på Øverby en del år, var den første som kjøpte radio. Det kom og gikk noen hele tiden, det ble ofte folk-somt der om kveldene, og folk var i undring over slik teknologi og oppfinnelse. men Toline gikk og laget kaffe til alle og enhver. I den tid hadde man aldri sett et fly, et finsk sjøfly måtte nødlande på Råvatnet i tåkehavet, det skulle til Tromsø. Man trodde det var noe overnaturlige vesener som var kommet til bygda, man lå bakom viebuskaset og torde ikke vise seg. Men han Hønsse-Magnus som bodde på Øverby i den tiden var enda mer livredd og trodde det var et spøkelse. men om kvelden kviknet han Hønsse-Magnus til, og holdt musikkonsert med sine ablegøyer til artighet for ungdommen i bygda.

Det er mange minner fra Øverbysetra, det er lenge siden man vanket på gamle trakter, men seterstua står fremdeles der borte under Ruten. På setra fikk man jo ostkjuker, rømkolle og flatbrød, og borte på Bæssmor-myra var det gule tepper av molter, man fikk jo seter-rømme på, man vassflyr bare. Først på 30-årene ble det brått slutt på seterdriften. Ulvene herjet og drepte i fleng, det lå strødd med drepte geiter der borte under Trebekken, bare noen greide å ta seg ned til setra med sundrevne jur og hals. under krigen var setra benyttet av Mil.org. med koder til Stockholm og London. Minner fra gamle Øverby vil sitte opp gjennom tid og alder, der har hvor man kom og gikk i ungdommens år. Det er bare minner igjen fra Øverby som aldri glemmes.